Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на пчелата во францускиот и во македонскиот јазик (стр. 1-23), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА ПЧЕЛАТА ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Пчелата во францускиот корпус од базата на сите три класи (*ИНСЕКТИ, ПАЈАКОВИДИ, МНОГУНОГИ*) го зазема второто место меѓу инсектите по бројот на јавувања (**100** единици со фигуративно значење или **9,47 %**), додека во македонскиот корпус таа се наоѓа на прво место (**82** единици или **20,15 %**), што претставува доста поголем процент во однос на прворангираниот инсект од францускиот корпус (мувата со 12,78 %).

Пчелата поседува **позитивна симболика** во сите митологии. Таа симболика е изградена преку следните својства на пчелата: брмчењето, организираното собирање полен, произведувањето восок и мед и боцкањето. Постојано треперејќи со своите крила, пчелите летаат од цвет на цвет, го собираат здружно опојниот полен и нектар и ги претвораат во небесен восок и божествен мед коишто ги чуваат од неканети гости со своите осила.

Ваквата активност ѝдоделила на пчелата репутација на **симбол на животниот принцип, на душата**. Така е во еленската митологија каде што пчелата понекогаш се идентификува со божицата Деметра при што таа ја претставува душата како слегува во пеколот или пак ја материјализира душата како излегува од телото. Истата симболика се среќава во Кашмир, во Бенгали, во многубројни традиици на јужноамериканските Индијанци, во централна Азија и во Сибир. А и Платон тврдел исто така дека душите на умрените се реинкарнираат во форма на пчела. Оваа улога на воскреснувач се врзува за пчелата и во христијанската религија и тоа преку бројот на деновите по смртта на Исус (три) по кои тој воскреснува кој е ист со бројот на месеците (три) во зимскиот период за кое време пчелата е неактивна пред да излезе повторно од својата кошница. [1]

Инаку пчелата во христијанството ја симболизира Дева Марија, додека медот го претставува Исус. Покрај тоа пчелата претставува исто така и симбол на христијанската будност и на занесот во примањето добродетели, додека кошницата е слика на Црквата. Преку медот и

---

[1] Sp. J. Chevalier & A. Gheerbrant : ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 1-2.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na pčelata vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-23), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

осилото пчелата се смета и како амблем на Исус Христос. Медот ја **симболизира Христовата благост и сочуствување, додека осилото ја овоплотува праведноста на Христовиот суд.**

Преку брмчењето и медот пчелата го **симболизира и зборот**. Така во хебрејскиот јазик зборот за пчела води потекло од збор кој значи «збор». Кај Хомер пак пчелите имаат улога на опслужувачи на пророштва. Доколку пчелата е послужена со мед пророштвото е вистинито а во спротивно тоа е лажно. Покрај тоа пчелата ја **симболизира и елоквенцијата, поезијата и интелигенцијата**. Познати се легендите за Пиндар и Платон врз чии усни во нивните колевки слетале пчели.

Во средновековната келтска традиција во Ирска пчелата била строго заштитена со закон. Имено, Келтите од нејзиниот мед правеле медовина и бесмртен напиток. Господ Бог ја манифестирал својата наклоност кон пчелите па оттаму не може да се замисли ниту едно исполнување на миса без свеќи направени од пчелиниот восок. Таа симболика е длабоко врежана и во ирскиот јазик во кој изразот составен од зборови кои значат «восок од пчела» означува фигуративно «совршеност».[2]

На општествен план, пчелата го симболизира **господарот на редот и на просперитетот - кралот или царот, како и воинствениот жар и храброста**. Пчелата се поврзува со големите херои на цивилизацијата кои воспоставуваат хармонија со мудрост и со меч. Треба да се додаде дека сè до XVI век се сметало дека матицата била машка пчела па често пати во литературата и во уметноста животот на кошницата бил претставуван како алегорија за монархот и неговото кралство. Оттаму и големата употреба на пчелата во хералдиката, а нејзиното претставување со тек на време ја добива формата на кринов лист кој се наоѓа на многубројни грбови.[3]

Медот, од друга страна, **симболизира богатство, исполнетост и особено благост**. Во **Ведите** медот претставува **образувачки принцип, извор на животот и на бесмртноста**. Во келтската традиција медовината претставува напиток на бесмртноста. Во христијанската религија медот симболизира **знаење, мудрост, спознание**. Совршенството на медот го предодредило и како моќно средство за принесување

---

[2] Sp. J. Chevalier & A. Gheerbrant : ***ibid,***, str. 2.

[3] Sp. J.-P. Clébert : ***Bestiaire fabuleux,***, A. Michel, Paris, 1971, str. 20.

жртва за заштита и смирување на боговите. Па оттаму и неговата улога во ритуалите на воведување. [4]

А. Пчелата во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Од вкупниот број примери со пчела во францускиот корпус од базата (100) признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **10** единици и со **10 %** се наоѓа на трето место меѓу четири групи признаци.

Сите десет единици од оваа група се **анатомски лексеми** кои означуваат делови од човечкото тело. Така лексемата (1) Ⓕ **alvéole** означува = «cavité des os maxillaires dans laquelle est enchassée une dent (alvéole dentaire); cavité creusée dans le tissu du lobule pulmonaire (alvéole pulmonaire)» (*Lexis)*.

Останатите единици се однесуваат на одредени органи и на секретите што тие ги лачат и кои наликуваат на медот или на восокот по некоја нивна особина (боја, густина и др.). Така зборот **ruche** означува «нос» во аргото и «ушен канал» во медицината. Оттаму доаѓаат и единиците: (2) Ⓕ **se piquer la ruche** = «se saouler» (*Argot du corps)*, (3) Ⓕ **se taper la ruche** = «bien manger» (*Caradec)* и (4) Ⓕ **ruche** = «cavité auprès du conduit de l'oreille, en laquelle s'amassent les ordures qu'on tire avec le cure-oreille» (*Rolland, t. 13, 19)*. Следната метафора го изедначува медот со материјата што се лачи во ушите: (5) Ⓕ **cages à miel** = «oreilles» (*Argot du corps)* и (6) Ⓕ **avoir du miel dans les oreilles** = «mal entendre» (*Guillemard)* или пак восокот и материјата што се лачи во очите: (7) Ⓕ **ses yeux font plus de cire qu'un jetton de mouches à miel** = «se dit d'un chassieux» (*Rolland, t. 13, 25)*. Од последните две метафори од оваа група едната е со сексолошка: (8) Ⓕ **bouteille à miel** = «testicules» (*Dictionnaire érotique)* а другата со скатолошка содржина: (9) Ⓕ **miel** = «employé par euphémisme à la place de "merde"» (*Guillemard)*, (10) Ⓕ **emmieler** = «importuner, emmerder-» (*Lexis)*.

§ 3. Групата особини **ОДНЕСУВАЊЕ** според бројноста на единиците (**63**) го зазема првото место со **63 %**. Во однесувањето на пчелата

---

[4] Sp. J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 632-633.

застапени се пет области: **работливост**, **начин на исхрана**, **начин на размножување**, **начин на живеење** и **однесување според времето и други појави**.

Во рамките на оваа група се среќаваат следните особини: **работливоста** со **7** единици: (11) Ⓕ **ruche** = «symbole de travail collectif très actif et organisé» (*Petit Robert)*, (12) Ⓕ **affairé comme une abeille** = (*Kroumova)*, (13) Ⓕ **Le matin, quand on est abeille, pas d'histoires, faut aller butiner** (*Dictionnaire des citations: H. Michaux)*, (14) Ⓕ **Abeille** =«les abeilles sont l'emblème de la sagesse, de l'ordre et du travail - noms propres: Gaspard Abeille - poète, Scipion Abeille - savant anatomiste, H. P. Abeille - économiste» (*Becherelle)*. За разлика од пчелите работнички кои работат по цел ден трутовите се познати како готовани: (15) Ⓕ **fainéant comme un faux-bourdon** (*Rolland, t. 3, 266)*, (16) Ⓕ A un importun on répond souvent: **Va chercher du miel de faux-bourdon**, = «chose qui n'existe pas» (*Rolland, t. 3, 267)*, (17) Ⓕ **Qui au meschant preste l'oreille prend le bourdon, laisse l'abeille** (*XVI s. Rolland, t. 13, 22)*.

Секако најпродуктивна особина од оваа група претставува **начинот на исхрана** кој е претставен во **40** единици. Со поленот и нектарот што ги земаат од цветовите пчелите прават мед и восок кои се корисни за човекот: едниот служи за исхрана, а од другиот се прават свеќи (и разни фигури) .

Почетна етапа во процесот на правење мед претставува собирањето поленов прав. Таа ситуација е отсликана во следните единици:

(18) Ⓕ **butiner** = «1. recueillir sur les fleurs le nectar et le pollen 2. ramasser, picorer ça et là, ex.: **butiner des informations»** (*Dictionnaire pratique)*, (19) Ⓕ **abeille** = «femme galante, qui fait commerce de ses charmes» (*Esnault)* (веројатно јавната жена се споредува со пчелата која оди од цвет до цвет), (20) Ⓕ **La chair des femmes se nourrit de caresses comme l'abeille de fleurs** (*Karl: A. France)*, (21) Ⓕ **Et semblable à l'abeille en nos jardins éclose, de différentes fleurs j'assemble et je compose le miel que je produis** (*Karl: J.-B. Rousseau)*, (22) Ⓕ **Les abeilles pilotent deça delà les fleurs, mais elles en font le miel qui après est tout leur** (*Maloux: Montaigne)*, (23) Ⓕ **Les princes se servent des hommes, comme les laboureurs des abeilles** (*Rolland, t. 13, 21*),

(24) Ⓕ **La reine des abeilles raconte:**

- L'une de mes ouvrières s'était mis en tête de passer chef de rayon.

- Et alors?

- **Je l'ai renvoyée sur les roses!** (*L'humour des animaux,118)*,

(25) Ⓕ **Une abeille se pose sur un bottin de téléphone et à l'aide de ses ailes tourne les pages... Une autre abeille vient la rejoindre et lui dit:**

- **Que fais-tu?**

- **Je cherche pour notre reine l'adresse d'une fleur.** (*Dictionnaire du rire, 7)*,

(26) Ⓕ **Deux fleurs sont amoureuses l'une de l'autre... Par tous les moyens, elles cherchent à se rapprocher, à vivre leur passion... Mais comment faire?**

- **J'ai une idée, lance l'une. Si on appelait une abeille?** (*Dictionnaire du rire*, 191)

Поради нивните производи - медот и восокот, пчелите се многу корисни инсекти за луѓето. Полезноста на медот е забележана во ова двојно верување: (27) Ⓕ **Le sirop de miel fait repousser les poumons même quand il n'en reste qu'un tout petit morceau. Une cuillerée de miel prise chaque matin rend les vieilles filles douces comme lui et fait vivre vieux. Mathusalem en mangeait beaucoup.** (*Dictionnaire des superstitions)*.

Создавањето мед и восок претставува секојдневна работа на пчелите која зависи како од нивната бројност: (28) Ⓕ **A grande ruche, grande cire** (*Rolland, t. 13, 23)* така и од нивната возраст: (29) Ⓕ **A vieille ruche, mauvais miel** (*Rolland, t. 13, 23)*, (30) Ⓕ **A vieille ruche, chandelles du diable,** c'est-à-dire cire noire (*Rolland, t. 13, 23)*.

Медот е сладок а слаткоста многу рано почнала да **означува нешто многу убаво, пријатно по вкус и корисно за луѓето.** За тоа сведочат следните единици: (31) Ⓕ **le miel** = «se dit en particulier de toute chose qui apporte à l'âme nourriture et agrément à la fois» (*Guillemard)*, (32) Ⓕ **Ce n'est mie comparaison de suie à miel** =«il faut comparer les choses comparables» (*Montreynaud, 1021)*, (33) Ⓕ **C'est du miel** = «c'est facile» (*Guillemard)*, (34) Ⓜ **Vont couler des ruisseaux de lait et de miel** = «cette expression appartient au style parlementaire; elle signifie métaphoriquement la fertilité, la richesse et l'abondance d'une région, d'un pays. On la trouve dans la Bible, au livre des Nombres, ch. XIII, V, 38» (*Gai Parler)*, (35) Ⓕ **Le miel est pour qu'on le lèche** = (*Maloux)*,

(36) Ⓕ **Un petit garçon, en vacances dans une ferme, tenue par une dame très avare, s'apprête à goûter.**

La paysanne lui tend un morceau de pain sur lequel elle a tartiné une minuscule cuillerée de miel.

- Je vois, dit le gamin, sans sourciller, que vous avez une abeille. (*L'humour des enfants, 18*),

(37) Ⓜ **faire son miel de (avec) qqch** = «faire son profit» (*Grand Robert)*, (38) Ⓕ **vouloir tirer la cire et le miel** = «vouloir tout avoir, être exigeant» (*Rolland, t. 13, 24)*, (39) Ⓕ **Il veut le miel avec les abeilles** = «il veut tout» (*Rolland, t. 13, 24*), (40) Ⓕ **Qui manie le miel s'en lèche les doigts** = «ce proverbe nous met en garde contre la tentation, particulièrement des changeurs, de tous ceux qui manient l'argent des autres» (*Dournon)*, (41) Ⓕ **Trop achète le miel qui sur épine le lèche** = «c'est payer trop cher un plaisir s'il doit nous demander beaucoup d'efforts» (*Dournon)*, (42) Ⓕ **Au dégoûté le miel est amer** = (*Montreynaud)*, (43) Ⓕ **lune de miel** = «les débuts du mariage; *par extens.* période de bonne entente entre deux groupes, deux partis, etc.» (*Dictionnaire pratique)* - «période qui suit le mariage. L'expression est tirée du Zend-Avesta, livre sacré des Parsis, et elle désigne la première année de mariage, la seconde étant la lune d'absinthe» (*Guillemard)*,

(44) Ⓕ **Un habitant de la Lune annonce son mariage à un ami:**

- Bravo, dit l'ami. Et où comptes-tu aller pour ta terre de miel? (*Histoires gratinées, 59)*,

Само посебни луѓе прават добри и убави работи како што само пчелите можат да произведуваат мед: (45) Ⓕ **L'abeille est petite mais elle produit un miel délicieux** (*Rolland, t. 3, 265)*, (46) Ⓕ **De Dieu vient le bien et des abeilles le miel** (*Rolland, t. 13, 24)*, (47) Ⓕ **L'abeille morte ne fait plus de miel ne l'omme mort jamais ne mord** (*vx. Rolland, t. 13, 24)*, (48) Ⓕ **Qui a la mousche il a le miel** (*vx. Rolland,t.13,25)*.

Медот како симбол на нешто слатко и пријатно нашол свои опозитни парници во две материи,

едната растителна - пелинот: (49) Ⓕ **le miel et l'absinthe** = «opposition biblique: le miel étant le symbole de ce qui est doux et agréable et l'absinthe de ce qui est amère et toxique» (*Grand Robert)*,

другата животинска - жолчката: (50) Ⓕ **Nul miel sans fiel** = «heureuse assonance sur le thème: 'Nul plaisir sans peine'» (*Montreynaud, 1017)*,

(51) Ⓕ **Cette sociétaire de la Comédie-Française dit un jour, à propos d'un couple nouvellement uni qui était parti en voyage de noces à Venice:**

- Ils sont partis pour l'Italie afin de fêter leur lune de fiel! (*Festival du rire, 450)*

Како што медот предизвикува сладок вкус во устата така и добрите зборови предизвикуваат пријатни чувства во душата на соговорникот. Многу е стара метафората според која **медот го означува говорот и тоа оние негови делови кои претставуваат мелем на душата**: (52) Ⓕ **Il mange ça comme du miel à la cuillère** = «expr. de la région de Namur (Belgique) signifiant qu'on est satisfait de s'entendre dire qqch. C'est l'équivalent de: Il boit du petit lait» (*Guillemard)*, (53) Ⓕ **Qui n'a pas d'argent en bourse, qu'il ait du miel en bouche** (*Maloux)* (54) Ⓕ **Miel dans la bouche épargne la bourse** (*Gorunescu, 721*).

Благопријатното дејство на слатките зборови може да биде злоупотребено од некои луѓе кои дволично се однесуваат: (55) Ⓕ **Miel sur la bouche, fiel sur le coeur** = «le contraste *bouche-coeur* (paroles-sentiments) est ici souligné par l'heureuse assonance *miel-fiel*» (*Montreynaud, 646)*. Токму тој факт предизвикал и **значенско скршнување на симболиката на медот кон сферата на хипокризниот говор**: (56) Ⓕ **mielleux** = «d'une douceur affectée et hypocrite» (*Dictionnaire pratique)*, (57) Ⓕ **être tout sucre tout miel** = «être d'une douceur, d'une amabilité inhabituelles, pour obtenir qqch» (*Dictionnaire pratique)*.

Начинот на размножување се користи во еден виц од детскиот хумор:

(58) Ⓕ **La maîtresse annonce:**

- Nous allons entamer, aujourd'hui, le premier cours d'éducation sexuelle, en commençant par les papillons et les abeilles. Un grand élève claque les doigts:

- Madame, est-ce que, pendant ce temps-là, ceux qui ont déjà couché avec une fille peuvent aller jouer au foot dans la cour? (*L'humour des animaux, 140)*,

и во една прашанка:

(59) Ⓕ **Comment les abeilles font-elles l'amour?**

- Rien de plus facile. Dard-dard...(*Dictionnaire du rire,7)*.

Начинот на живеење се среќава во **5** единици. Првите две ја илустрираат преселбата на пчелите, т.е. роењето: (60) Ⓕ **essaim** = «troupe nombreuse» (и **essaimer** = «1. émigrer en se dispersant 2. multiplier les succursales, les filiales») (*Dictionnaire pratique)*, (61) Ⓕ **faire un jeton,** ou **j'ton'** (verbe-dialectal) = «faire une fugue» (*Rolland, t. 13, 8).* Другите единици се однесуваат на организираноста на пчелните заедници: (62) Ⓕ **Il y a trois mystères que je ne suis pas parvenu à percer: le flux et le reflux des marées, le mécanisme social des abeilles et la logique des femmes** (*Delacour: Cocteau)*, (63) Ⓕ **Ruche sans royne ruche en poine** (*vx. Rolland, t. 3, 265)*, (64) Ⓕ **L'apiculteur de notre village était communiste par amour des abeilles, à force d'admirer leur organisation. On le taquinait à propos de la reine.** (*Delacour: G. Cesbron)*.

Однесувањето на пчелата според времето и други појави е признак кој се користи во **9** единици во францускиот корпус од базата. Тоа докажува дека пчелата игра навистина многу важна улога во животот на луѓето.

Меѓу единиците кои ја поврзуваат пчелата со времето има повеќе подгрупи. Еден дел од нив се однесуваат на **претскажување на времето**, како на лошото така и на убавото време: (65) Ⓕ **Si les abeilles quittent la ruche plus tôt que de coutume il va pleuvoir** (*Dictons des bêtes)*, (66) Ⓕ **Il fera beau temps si les abeilles s'éloignent de leur ruche, ou si, le matin, alors que le temps est brumeux, elles mettent peu d'empressement à aller chercher de l'eau, ou si elles retardent de plusieurs heures leur départ au travail.** (*Dictons des bêtes)*.

Друг дел од овие единици се однесува на **поврзаноста на одредени појави од животот на пчелата со одредени временски појави**: (67) Ⓕ **S'il pleut pour Notre-Dame des Chandelles, il y aura beaucoup de cire et de miel** (*Dictons des bêtes)*, (68) Ⓕ **Quand le pinson fait son paquet, l'abeille serre son loquet** (*Proverbes de Savoie)*, (69) Ⓕ **Quand il pleut en août, il pleut du miel et du bon vin** (*Dournon)*, (70) Ⓕ **Vent du Nord-Nord-Est: pas de mielée. Vent du Nord-Nord-Ouest: miellée médiocre. Vent du Sud-Sud-Est: miellée possible. Vent du Sud-Sud-ouest: forte miellée.** (*Dictons des bêtes)*, (71) Ⓕ **Un essaim de may vaut une vache à laict** (*anc. fr. Rolland, t. 13, 26*).

Третата подгрупа се однесува на **поврзаноста меѓу одредени појави од однесувањето на пчелите со други појави**. Овде имаме забележено еден пример: (72) Ⓕ **Si on fixe une croix de paille au-dessus d'une ruche neuve, les abeilles donneront davantage de miel** (*Dictionnaire des superstitions)*.

Четвртата подгрупа содржи една единица која се однесува на **поврзаноста меѓу две појави од однесувањето на пчелите**: (73) Ⓕ **Si les abeilles font la barbe, c'est-à-dire si elles se groupent en masse compacte à l'entrée de la ruche, c'est qu'elles préparent un essaimage.** (*Dictons des bêtes)*.

§ 4. Третата група особини **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ПЧЕЛАТА И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е претставена со **7** единици во базата и со **7 %** се наоѓа на последно, четврто место. Во сите единици пчелата се јавува како животно кое е корисно и ценето од луѓето со тоа што прави мед. Така во една пословица се користи народниот назив на пчелата **mouche à miel** за да се истакне дека заслугите не произлегуваат од името или од позицијата туку само од делата: (74) Ⓕ **Toutes les mouches ne sont pas des mouches à miel** (*Gorunescu, 1711)*. Спротиставувањето на пчелата и на мувата доаѓа до израз и во една друга пословица: (75) Ⓕ **Une abeille vaut mieux que mille mouches** = «thème de la qualité et de la quantité» (*Montreynaud, 242)*. Мувата ја среќаваме заедно со пчелата уште во една фразема во која медот ја означува слаткоречивоста: (76) Ⓕ **attirer quelqu'un comme le miel attire les mouches** (*Grand Robert)*. Медот е сепак префинета работа во која не можат да уживаат обичните магариња: (77) Ⓕ **Le miel n'est pas fait pour les ânes** (*Montreynaud, 390)*.

Честопати не чини човек да биде добар и сладок како мед зашто медот го јадат мечките: (78) Ⓕ **Le bel avantage d'être miel pour être dévoré par un ours** (*Dictionnaire des citations: A. Salacrou)*. Во секое општество има многу паразити кои живеат од туѓиот труд: (79) Ⓕ **La société est une étrange ruche où les abeilles ont la bonté de nourrir les frelons** (*Delacour: Valtour)*, (80) Ⓕ **Les abeilles ne deviennent point frelons** (*Rolland, t. 3, 265)*.

§ 5. Четвртата група особини **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ПЧЕЛАТА И ЧОВЕКОТ** се состои од две подгрупи.

Од една страна е однесувањето на пчелите кон луѓето. Пчелата создава мед кој е корисен за луѓето. Но таа поседува и осило со кое се брани. Токму тоа осило внесува одредена амбивалентност, воведувајќи и негативни црти во фигуративноста на пчелата. Ако медот го симболизира добриот и сладок збор тогаш **осилото го претставува лошиот**

и груб збор: (81) Ⓕ **Les mots sont comme les abeilles: ils ont miel et aiguillon** (*Maloux)*, (82) Ⓕ **dard** = «trait acéré» (*Lexis)*.

Со своето осило пчелата го брани медот така што ако некој сака да дојде до медот треба да биде подготвен и на осилото: (83) Ⓕ **Qui veut du miel, faut qu'il seuffre les aes** (*vx. fr. Rolland, t. 3, 265)*, (84) Ⓕ **Le miel est doux mais l'abeille pique** = «Il faut parfois souffrir avant de profiter d'un plaisir» (*Dournon)*, (85) Ⓕ **La douceur du miel ne console pas de la piqûre de l'abeille** (*Montreynaud, 239)*, (86) Ⓕ **La rose n'est point sans espine ny l'avète sans piqueron** (aiguillon) (*anc. fr . Rolland, t. 13, 22)*, (87) Ⓕ **De toutes les mouches il n'y en a aucune qui picque plus douloureusement que celle qui fait le miel** (*Rolland, t. 13, 22)*. Симболиката на осилото како оружје на гневот се огледа и во следниот афоризам: (88) Ⓕ **Un homme sage ne craint pas la colère d'une femme. Un plus sage ne la provoque pas. C'est aller de gayeté de coeur donner l'alerte aux ruches, en faire sortir les mouches, et mériter d'en être piqué.** (*Delacour: A. Dupuy)*.

Еве и неколку вицеви во кои се користи касањето на пчелата:

> (89) Ⓕ **Un citadin se promenait tranquillement à la campagne quand, passant à proximité d'une ruche, il sursaute de douleur. Il se précipite vers la ferme voisine et, apercevant un paysan, se met à hurler:**
>
> **- Une de vos abeilles m'a piqué!**
>
> **- Et alors? demande placidement le fermier.**
>
> **- Alors, il faut faire quelque chose.**
>
> **- D'accord, mon bon Monsieur. On va aller ensemble jusqu'à la ruche. Là, vous me désignerez la coupable. Et moi, je lui retire sa licence de vol.** (*L'humour des animaux, 115)*
>
> (90) Ⓕ **- Etes vous content de vos abeilles, cette année? demande un Parisien à un apiculteur.**
>
> **- Oui et non, répond celui-ci. Non, parce qu'elles ne m'ont pas donné beaucoup de miel. Et oui, parce qu'elles ont tellement piqué ma belle-mère que celle-ci a décidé de ne plus jamais remettre les pieds chez nous.** (*L'humour des animaux, 124)*

(91) Ⓕ **Un apiculteur débutant, le visage caché derrière son masque, tire une épée de son fourreau et lance aux abeilles qui volent autour de lui:**

- En garde! (*L'humour des animaux, 120)*

(92) Ⓕ **Un type s'approche imprudemment d'une ruche. Les abeilles se précipitent sur lui et le transforment en pelote à épingles... On le transporte chez un médecin qui dit:**

- C'est rien. Ne vous en faites pas... Je vais vous faire une piqûre... (*Festival du rire, 353)*

Убодот од пчелата може да биде многу болен а за да се ублажат последиците постојат разни верувања: (93) Ⓕ **A piqûre d'abeille, cerumen d'oreille** (*Montreynaud, 864)*, (94) Ⓕ **Pour ne pas souffrir des piqûres, voici ce qu'il faut dire: "Que cette piqûre devienne douce comme le lait de la bienheureuse Vierge-Marie dans la bouche de Notre Seigneur Jésus Christ". Le dicton suivant efface jusqu'à la piqûre: "Abeille! Abeille! Arrête ton aiguillon! Comme la Sainte Vierge arrêta son enfant"** (*Dictionnaire des superstitions)*.

За односите меѓу пчелите и луѓето постојат најразлични верувања. Во голем дел од нив провејува големата чувствителност на пчелите и нивната приврзаност кон стопанот. Ќе наведеме неколку верувања за односите меѓу пчелите и луѓето: (95) Ⓕ **Les abeilles ne s'attachent à une maison que si son propriétaire est un chrétien, qu'il a bonne réputation et qu'il les associe aux évènements, heureux ou malheureux de sa famille. (...) Si, à la mort du maître da maison, on ne voile pas les ruches d'un crêpe noir, les abeilles vont porter ailleurs leur chagrin et leur miel.** (*Dictionnaire des superstitions)*, (96) Ⓕ **Quand un rucher meurt, une personne de la maison mourra dans l'année** (*Sagesses du corps)*, (97) Ⓕ **Compter les ruches à miel porte malheur** (*Montreynaud, 240)*, (98) Ⓕ **Quand le propriétaire des abeilles meurt, on met un crêpe à chaque ruche et on dit aux abeilles: 'belles, votre maître est mort'. Si l'on n'agissait pas ainsi les abeilles émigreraient ou mourraient** (*Rolland, t. 13, 27)*, (99) Ⓕ **Pour réussir en abeilles, il faut les acheter avec de l'argent gagné avec beaucoup de peine** (*Rolland, t. 13, 28)*, (100) Ⓕ **Les abeilles volées meurent dans l'année** (*Rolland, t. 13, 28)*.

б. Семантички признаци

§ 6. Анализирајќи ги значењата на горните фигуративни единици

од францускиот корпус кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "ПЧЕЛА " доаѓаме до следните заклучоци:

1. Најголемиот број фигуративни единици (**88 %**) се засноваат врз четири особини на пчелата: а) (физичка особина) изглед б) (однесување) исхрана в) (однесување) начин на живот и г) (однесување) боцкање.

2. Секоја од горните особини се јавува со одредена симболика во фигуративните единици и тоа:

- физичката особина "ИЗГЛЕД" не се однесува директно на пчелата туку на одредени предмети кои се во врска со пчелата: алвеолите од саќето, кошницата и медот. Тие предмети означуваат во фигуративна смисла **делови од човечкото тело или материи што тоа ги излачува** (вкупно **10** единици под броевите: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)

- исхраната е најискористена особина кај пчелата. Преку неа пчелата симболизира најпрвин **работливо суштество** (вкупно **15** единици под броевите: 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 74 и 75), а потоа и **мрзливо суштество и готован** (преку употреба на семемата «трут») (вкупно **5** единици под броевите: 15, 16, 17, 79 и 80). Преку **медот** пчелата симболизира **нешто слатко, корисно и пријатно** (вкупно **30** единици под броевите: 27, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77 и 78). Медот исто така симболизира и **слаткоречив говор кој може и да прерасне во дволичен говор** (вкупно **6** единици под броевите: 52, 53, 54, 55, 56 и 57). Преку **восокот** пчелата симболизира исто така **нешто корисно** (вкупно **3** единици: 28, 30 и 36).

- начинот на живот преку својата особина "СОЦИЈАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА НА ПЧЕЛИТЕ" симболизира **високо организирана социјална заедница** (вкупно **5** единици под броевите: 60, 61, 62, 63 и 64).

- боцкањето симболизира најпрвин **опасно суштество** (вкупно **8** единици под броевите: 82, 88, 89, 90, 91, 92, 93 и 94), а потоа и **амбивалентно суштество, и добро и лошо истовремено** (вкупно **6** единици под броевите: 81, 83, 84, 85, 86 и 87).

- во останатите **12** единици пчелата се јавува со својата особина "РАЗМНОЖУВАЊЕ" (две единици под броевите: 58 и 59) или претставува **одреден предзнак за временски или други појави** (вкупно **10** единици под броевите: (65, 66, 72, 73, 95, 96, 97, 98, 99 и 100).

Ако го сумираме изнесеното ќе видиме дека во францускиот јазик постои парадигма или лексичка категорија која гради фигуративни

единици на тој начин што пчелата во нив влегува речиси исклучиво со една од следните значенски категории: **како предметна стварност** (**нешто слатко, корисно и пријатно**), **како човечко тело** (**делови од човечко тело**), **како човечко однесување** (**работливо суштество**, **готован**, **опасно суштество**, **амбивалентно суштество**, **слаткоречив или дволичен говор**) и **како заедница** (**организирана заедница**). Тоа значи дека и идните фигуративни единици треба да се вклопуваат во дадениот модел на лексичка категорија кој е востановен од поодамна во францускиот јазик.

§ 7. Распоредот на референтната вредност кај француските фигуративни единици со пчела е следниот:

- најголем број единици се со чиста позитивна референтна вредност (вкупно **53** или **53 %**). Чисто позитивни признаци се следните: **нешто слатко**, **корисно и пријатно**, **слаткоречив говор**, **работливо суштество**» и **организирана заедница**.

- единиците со неодредена референтна вредност се на второ место (вкупно **22** или **22 %**). Неодредени признаци се следните семантички и семиолошки признаци: **делови од човечкото тело**, **предзнак за временски или други појави** и **размножување**.

- единиците со чисто негативна вредност се на трето место (вкупно **17** или **17 %**). Чисто негативни се следните признаци: **дволичен говор**, **готован** и **опасно суштество**.

- најмал е бројот на единиците со неутрална вредност (позитивна и негативна истовремено) (вкупно **8** или **8 %**). Во овие единици се јавуваат истовремено следните парови признаци: **нешто слатко, корисно и пријатно** и **опасно суштество** (овие два признака го прават новиот признак **амбивалентно суштество**) (**6** единици), **работливо суштество** и **готован** (**2** единици).

Очигледно е дека пчелата во француските фигуративни единици се јавува со претежно позитивна референтна вредност и тоа во однос **3,12: 1** наспрема единиците со негативен строеж.

§ 8. Стилските фигури, како различни видови на фигуративно значење во француските единици, се **5** на број и тие се застапени со следната фреквенција: најзастапена фигура е метафората со **61** единица (**61** %), на второ место се единиците во кои пчелата го задржува своето конкретно значење и тоа во **26** единици (**26 %**) (вицеви и афоризми), на трето место се наоѓа компарацијата со **7** единици (**7 %**), на четврто место се наоѓа персонификацијата со **5** единици (**5 %**) и на петто место е хиперболата со **1** единица (**1 %**).

Б. Пчелата во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 9. Од вкупниот број примери со пчела во македонскиот корпус од базата (**82**) признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **2** единици и со **2,44 %** се наоѓа на трето место меѓу четири групи признаци.

Од тие две единици едната се однесува на кошницата со пчели: (1) Ⓜ улиште = «грд, неприбран човек» (*РМЈ)* додека другата претставува споредба која го користи звукот што го создава пчелата: (2) Ⓜ брмчи како пчела = «дрдори» (*РМЈ)*.

Да напоменеме дека во македонскиот јазик нема ништо слично на оние десетина анатомски лексеми од францускиот јазик.

§ 10. Групата особини **ОДНЕСУВАЊЕ**, според бројноста на единиците (**68**) го зазема првото место со **82,93 %**. Во однесувањето на пчелата застапени се шест области: **работливост**, **начин на исхрана**, **начин на живеење**, **начин на размножување**, **однесување според времето и други појави** и **летање**.

Пчелата секако претставува симбол за **работливо суштество.** Во македонскиот корпус среќаваме две единици со таква фигуративност. Едната единица е споредбена фразема: (3) Ⓜ вреден како пчела (*Остен, 1. 3. 1987)*, додека другата е гатанка за пчелата: (4) Ⓜ Темна девојка уф темен дол седе, темна песна пее и темна риза везе (*Пенушлиски: Пословици*).

Во пчелната заедница постојат и трутови чија улога се сведува на оплодување на матицата и тие не учествуваат во собирање на поленовиот прав и на нектарот. Поради нивното неучество во работниот процес **трутовите симболизираат мрзливи суштества, готовани**. Во македонскиот корпус среќаваме **7** единици со оваа особина. Меѓу тие единици една е лексема: (5) Ⓜ трут = «мрзливец, лежач, готован» (*РМЈ*) и шест афористични искази од кои тука наведуваме четири кај кои метафората е тематска односно продолжена на целиот исказ со што се зголемува нивната успешност: (6) Ⓜ По длабока сеопфатна анализа трутовите решија цената на медот да не се менува (*Екран, 27.8.1982*), (7) Ⓜ Поленот го собираат трговските трутови (*Остен, 1.6.1987)*, (8) Ⓜ Кога трутот ќе се искачи на врвот секирата му паѓа во медот (*Остен, 15. 11.-1989)* и (9) Ⓜ Само на трутовите секој месец им е меден месец (*Хихирику, 9.3.1986*).

Најзастапена особина од оваа група претставува **начинот на исхрана** кој е претставен во **54** единици. Медот и восокот се производи кои се многу корисни за луѓето поради што човекот уште многу одамна почнал да одгледува пчели и со тоа да влијае на нивниот учинок.

Почетна етапа во процесот на правење мед претставува **собирањето поленов прав**. Таа особина ја среќаваме во **4** пословици: (10) Ⓜ И пчелана по убото цвеќе летат (трчат) = «сè што е убаво е привлечно» (*Каваев, 1252)*, (11) Ⓜ Попот е ко пчела, одсекаде дома прибервит = «поповите се користољубиви» (*Каваев, 2991)*, (12) Ⓜ Пчелата не собира мед од еден цвет = «за да се збогати човек треба да работи постојано и тоа на повеќе места» (*Јовановски*), (13) Ⓜ Додека липата цути, преполна е со пчели = «кога има човек пари има и доста пријатели» (*Јовановски*) и во следните два вица:

(14) Ⓜ Кактусот ѝ рекол на ружата:

- Те сакам!

А ружата му одговорила:

- И јас тебе!

А кактусот на тоа ѝ рекол:

- Тогаш да ја викнеме пчелата!

А ружата му рекла:

- Не можам, имам фотосинтеза. (*Н. Македонија)*,

(15) Ⓜ Едно дете го прашало својот татко:

- Од каде сум јас овде?

Татко му не знаел како, па почнал да му раскажува сè по ред, почнувајќи од пчелите и од цветовите, па сè до крај, додека детето сето време се вртело и скокало нешто да му каже:

- Туку, сине - го прашал таткото, кога го завршил излагањето - што ти текна да ме прашуваш тоа?

- Па оној батко, кој се досели спроти нас, вели дека е од Кичево, па сакав и јас да знам од каде сум. (*Н. Македонија, 26.-9.1986)*.

Пчелите произведуваат мед и восок кои се многу корисни за луѓето. Токму со таа своја особина - **производство на мед** - пчелата влегува во многу фигуративни единици. За илустрација на важноста на таа особина на пчелата го наведуваме следниот афоризам: (16) Ⓜ Пчелата е

едно тревопасно животно од кое се прави мед (*Остен, 27.12.1970*). Иако малечка по раст, пчелата дава производ кој е многу значаен: (17) Ⓜ **Пчелата ако е мала, ама можи мед да збират** = «големината на луѓето не ги прејудицира нивните дела» (*Цепен- ков: Пословици*), (18) Ⓜ **збира пари како пчела мед** = «голем парољубец е» (*Пенушлиски: Пословици*), (19) Ⓜ **Мален(ч)ка невеста слаток леб меси** = (гат. за пчела) (*Пенушлиски: Малеш)*. Само здушно впрегнати за една цел пчелите успеваат, иако малечки по раст, да го произведат тој нектар на животот - медот: (20) Ⓜ **Една пчела мед не берит** = «здружени луѓето постигнуваат многу повеќе» (*Јовановски*). Сепак, и покрај нивната основна вокација, позна-то е дека има пчели кои не даваат мед (трутовите): (21) Ⓜ **Секоја пчела не дава (бере) мед** = «не го бидува секого да прави големи дела» (*РМЈ*), (22) Ⓜ **Секоја пчела, ако да береше мед, медот ќе беше ока и пара** = «убавите работи се скапи затоа што се ретки» (*Поленаковиќ, 5595)*.

Медот е многу **корисен** за здравјето на луѓето па затоа и често бил гостин и на царската софра: (23) Ⓜ **Дендевери идет и песми си пејет, зашчо носет гозба за царска софра** (гатанка за трпеза, пчела и мед) (*Каваев: Гатанки, 123)* или редовна храна на спортистите:

> (24) Ⓜ **Спроти олимпијадата, фрлачот на диск бил подложен на антидопинг контрола. Претставникот на Светската атлетска организација го прашал:**
>
> **- Дали сте примале некакви средства за зајакнување?**
>
> **- Ништо, освен две лажици мед!**
>
> **- Од каде, тогаш, толкави траги на амфетамини во вашата урина?**
>
> **- Не знам, можеби некоја од тие пчели копала низ аптеката.** (*Н. Македонија, 15.1.1987)*

Медот е толку значаен што дури и сонцето, тој извор на животот, се загатнува со помош на медот: (25) Ⓜ **Една капка мет по сичкио свет** (гатанка за сонце) (*СбНУ, XV Новоселско: Е. Спространов)*, додека за загатнување на медот, од друга страна, се користи лебот: (26) Ⓜ **Бела погача на с'нце испечена** (гатанка за мед) (*Пенушлиски: Малеш)* за да стане медот и симбол на **бериќет** во едно верување: (27) Ⓜ **Нова невеста кога да ја внесуат в куќи, арно е да го намачка горнио праг на вратата со троа мед. И кога ќе ја внесат дома, да ја удрат од тланик за да траит (да не умира), и на ноќви со рацете да вати леб, за бериќетлија да бидит.** (*Цепенков: Верувања, 390)*.

Медот е познат поради својата **сладост**: (28) Ⓜ Бел како снег, а благ како мед (*Цепенков: Пословици)*, (29) Ⓜ Да е лед, не е лед, да е мед не е мед, тврдо е като лед, слатко е како мед (гатанка за шекер) (*Пенушлиски: Малеш)*, (30) Ⓜ Инаетот и од медот е поблаг = «во природата на луѓето е да се инатат» (*Пенушлиски: Пословици)*, (31) Ⓜ Син като клин, зет като мед = «бабите повеќе ги сакаат зетовците отколку синовите» (*Пенушлиски: Пословици*), (32) Ⓜ Бадијала киселина од мед е послатка = «она што се добива без пари не се критикува» (*Цепенков: Пословици)* (33) Ⓜ Јагуридата полека-лека мед бидуат = «со време сѐ си доаѓа на своето место» (*Пенушлиски: Пословици)*.

Токму поради таа негова сладост медот е многу баран производ: (34) Ⓜ Кој е апнал мед, он му знае сладоста = «слатките работи долго се паметат» (*Поленаковиќ, 3014)*, (35) Ⓜ По медениот месец горко запиша во дневникот: "Медот го лапал некој друг, а мене ми остана само сандакот" (*Радио: Д. Грумор, 19.06.1991)*, (36) Ⓜ Тој што гу бурчкат медот, ќе си и лизни прстите = «оној што работи со пари ќе дојде во искушение да земе од нив» (оваа пословица е изоеквивалент со францускaта пословица под број 40) (*Пенушлиски: Пословици*), (37) Ⓜ Така знај дедо, така го мака медо = «луѓето се однесуваат како што ги научиле» (*Пенушлиски: Пословици)*, (38) Ⓜ Ти му даваш леб, он ти искат мед = «има луѓе кои се неблагодарни кон дарувачите» (*Пенушлиски: Малеш)*, (39) Ⓜ му паднала (удрила) секирата в мед = «ја искористил приликата да се збогати» (*Каваев, 2059)*, (40) Ⓜ се залепи како пчела на мед = «искористува нешто егоистично» (*Петкович, 64)*, (41) Ⓜ На гладниот и пиперот му е мед = «оној што нема ништо се задоволува и со малку» (*Каваев, 2107)*, (42) Ⓜ Место мед и млеко потекоа реки инкасатори (*Ст. збор, 16.-12. 1986: М. Манчевски)*, (43) Ⓜ Поради недостиг на млеко, во наредниот период ќе нѝ тече само мед (*Остен, 1.3. 1987: Љ. Силјановски*)

За да ја вкуси сладоста на медот човек треба да се помачи за да дојде до него: (44) Ⓜ Без замет не се јаде мед = «за да добие нешто човек треба да се помачи», (45) Ⓜ Којто бара мед, ке си оближе прстите = «оној што не бега од работа ќе ги вкуси плодовите од работата» (*СбНУ, XLVIII , Разлошко: браќа Молерови)*, (46) Ⓜ Прави си устата да ти јаде мед (*Петкович, 138)*.

И покрај тоа што медот е многу сладок човек треба разумно да го користи за да не пресуши изворот на добивката: (47) Ⓜ Ако ти е пријатело мед или шеќер, не јади го сиот (*Цепенков: Пословици)*, (48) Ⓜ Ако е медот благ, ама прстите не се јадет (туку се лижет) (*Каваев, 24)*, а понекогаш од преголемо консумирање медот може да стане и горчлив: (49) Ⓜ Колку што е медот благ, толку е и горк (*Цепенков: Пословици)*.

Медот како симбол на нешто слатко и пријатно нашол свои **опозитни парници** во две материи, и двете растителни, од кои едната е **пелин**: (50) Ⓜ Љубовта е полна со мед и пелин = «разликата меѓу љубовта и омразата е многу мала» (*Пенушлиски: Пословици)*, (51) Ⓜ Медот го изедовме а пелинот го чуваме за идните поколенија, нека вкусат и тие од нашите придобивки! (*Хихирику, 14.07.1991)*, (52) Ⓜ Поарно е да речи чоек мед, али шеќер ошто да речи пелин = «убавиот збор никогаш не штети а лошиот штети и долго се памети» (*Цепенков: Пословици*), (53) Ⓜ Дури да речиш ќиселина, речи мед (*Каваев, 756*), а другата е **киселина**: (54) Ⓜ мед јада, киселина м' излегвит = «едно зборува, а друго работи» (*Поленаковиќ , 3685)*. Со последните примери навлегуваме во сферата во која **медот означува говор и тоа благозвучни зборови**: (55) Ⓜ тече некому мед од устата = «кажува убави, пријатни работи» (*Пенушлиски: Пословици)*, (56) Ⓜ Царска уста - мед и млеко = «моќниците само ветуваат» (*Цепенков: Пословици)*. Убавите зборови можат да му помогнат на говорникот или да најде истомисленици: (57) Ⓜ Ти речи: шекер, јас да речам: мед и ќе се у̂јдисаме (*Пенушлиски: Пословици)* или пак да ги насочи тие зборови за постигнување на одредена цел кај соговорникот: (58) Ⓜ Медената уста железни враќе отворат = «со убави зборови често се постигнува повеќе отколку со грубо однесување» (*Каваев, 1930)*, (59) Ⓜ Кој си нема пари в кесето, нека си има мед оф устата = «со убави зборови може да се натера доверителот да го одложи рокот на отплаќање на долгот» (која е изоеквивалент на француската пословица под број 53) (*Поленаковиќ, 3129)*, (60) Ⓜ Борчлијата ја во устата мед нека има, ја со раката во џеб нека посига (*Цепенков: Пословици)*.

Доколку целта на говорникот поприми егоистични црти **зборовите можат да станат дволични**: (61) Ⓜ мачкај му мед по тилот (вратот) = «ласкај му» (*Поленаковиќ, 3665)* па може да дојде и до тоа **медот да означува иронично и лоши зборови**: (62) Ⓜ В устата ти мед = «му се вели иронично на човек што коби» (*Каваев, 420)*.

Пчелата е важна и поради тоа што таа го прави и восокот кој во човековиот живот има посебна улога во религиозните обреди. Она што беше споменато во таа смисла за келтската традиција (в. **§ 100**) се остварува во следнава македонска пословица: (63) Ⓜ Восоко го собираат безгрешните пчели, затоа се гори пред чесните икони = «искористувањето на одреден производ треба да одговара на начинот на неговото производство» (*Цепенков: Пословици)*.

Начинот на живеење нашол одраз исто така во фигуративните значења. Така бројноста на пчелната заедница е застапена во следната

фразема: (64) Ⓜ врие како во кошница = «насобран е многу народ» (*Остен, 1.3.1987)* како и во ова толкување на соништа: (65) Ⓜ Да сонуваш пуштени пчели во рој тоа значи капитулација на некоја држава (*Радио, 27.02. 1991: емисија за Македонците - муслимани)*. Заедничкиот живот на пчелите во заедници кои се раздвижуваат сите заедно кога серојат кошниците нашол одраз и во следната фразема која симболизира "**откаченост**": (66) Ⓜ поулавел како улиште = «се откачил».

Начинот на размножување симболизира **брзо размножување**: (67) Ⓜ се множи како рој = «се размножува во голем број» и **љубовна треска**: (68) Ⓜ Дошло време да се рои пчелата, ќе излева од кошарот = «кога им доаѓа време на девојките за љубов тие почнуваат да излегуваат» (*М. Китевски: Стале Попов)*.

Особината **однесување според времето и други појави** е претставена во едно верување врзано за Дуовден: (69) Ⓜ (...) Коа ќе седиме на коленици в црква на Дуовден, с е слушало гласои од душите, како кога да брчат некој пчели во кошарки (*Цепенков: Верувања, 405)*.

И на крајот, како последна особина од групата особини "ОДНЕСУВАЊЕ", доаѓа **летањето** кое се среќава во една гатанка за пчелата: (70) Ⓜ Самовила вила, уф хора зелена се вила, пак трага не чинила (*Пенушлиски: Пословици)*.

§ 11. ОДНЕСУВАЊЕТО МЕЃУ ПЧЕЛАТА И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ е особина која е застапена во **10** единици. Во тие единици, кои содржат сите по **2** анимални лексеми, наоѓаме само инсекти како парници на пчелата. Во нив се јавуваат, освен пчелата, уште **6** инсекти и тоа со следната застапеност: мравката, мувата, осата и бумбарот по **2** јавувања и пајакот и комарецот со по **1** јавување.

По својот тип 9 единици претставуваат пословици а само една е фразема. Во сите 10 единици пчелата се јавува со позитивна референтна вредност додека од другите инсекти само мравката е позитивна а останатите 5 инсекти се негативни.

Па да почнеме со позитивниот парник - мравката. Мравката ја засилува пчелата во **означување на вредно, работливо суштество**: (71) Ⓜ Мравките и пчелите нè учат како се работи = «човек треба да се угледува секогаш на повредните од себе» (*Јовановски)*, (72) Ⓜ Пчелите и мравите лете збираат, за зиме да јадат = «човек треба да работи кога е време за работа за да има од што да живее подоцна» (*Цепенков: Пословици)*.

За мувата веќе видовме погоре (сп. ги единиците под броевите 11 и 12 во **§ 94**) дека таа во двете единици се јавува во корелација со медот

кој **симболизира нешто слатко во првата единица и кроткост или благост во карактерот во втората единица**. Мувата во тие две единици симболизира невнимателно суштетство и искористувач, експлоататор.

Осата во корелација со пчелата се јавува како симбол на користољубиво суштетство во првата единица и на лошо суштество кое не може да направи добро дело, во втората единица: (73) Ⓜ се собира како оси на мед (*РМЈ)*, (74) Ⓜ Оса мед не раѓа (*Петкович, 192)*. И во двете единици е застапен медот и тој **означува нешто слатко, во првата единица, и корисно за човекот, во втората единица**.

Бумбарот во соодност со пчелата се јавува како означувач на поголемо и поснажно суштетсво кое не е предодредено да прави корисни и возвишени работи туку мора да се занимава со обични работи од секојдневниот живот: (75) Ⓜ Секоја пчела, ако би брала мед, бумбарот би набрал најмногу (*Пенушлиски: Пословици)*, (76) Ⓜ Кога сите пчели би правеле мед, бумбарите не би валкале гомна. И во двете единици пчелата **симболизира надарено суштество кое извршува корисна и ретка работа**.

Како антиподи на **способните и добри суштества претставени преку пчелата** се јавуваат лошите и штетни суштетства симболизирани преку пајакот: (77) Ⓜ Пчелата од цвеќата берит мед, а п'јакот - зер (*Каваев, 3083)* и преку комарецот: (78) Ⓜ Комар мед не бере (*Пенушлиски: Малеш*).

§ 12. Во четвртата група особини **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ПЧЕЛАТА И ЧОВЕКОТ** среќаваме само **4** единици во македонскиот корпус.

За однесувањето меѓу пчелата и луѓето е карактеристична одредена амбивалентност. Пчелата произведува мед кој е многу корисен за луѓето додека истовремено таа поседува и осило со кое се брани но кое е и опасно за луѓето. Тоа истовремено присуство и на двете особини направило од пчелата **симбол на добро и лошо суштество истовремено, на дволичен говор како и на остри зборови**: (79) Ⓜ Во јазико мед носи пчелата, а на газо отруачка (*Цепенков: Пословици*), (80) Ⓜ Лицемерен човек е како пчела. Во устата има мед, а осилото му е скриено (*Јовановски)*, (81) Ⓜ Пчелата боде со осило а човекот со збор (*Н. Македонија: Ј. Конев, 24.10.1986)*.

На крајот ќе наведеме и едно верување врзано за убод на пчелата: (82) Ⓜ Пчела да те укаса за прст, ќе ти умрело некое дете. (*Цепенков: Верувања, 144*).

б. Семантички признаци

§ 13. Фигуративните единици од македонскиот корпус во чиј состав се наоѓаат лексеми од лексичко-семантичкото поле "ПЧЕЛА" ги имаат следните семантички признаци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **2** особини: особината "ИЗГЛЕД" симболизира **грд, неприбран човек** (единицата под број 1), додека особината "БРМЧЕЊЕ" симболизира **дрдорење** (единицата под број 2).

- групата признаци "НАЧИН НА ИСХРАНА" е секако најпродуктивна група особини кај пчелата. Преку **собирањето полен** пчелата симболизира најпрвин **работливо суштество** (вкупно **10** единици под броевите: 3, 4, 10, 11, 13, 14, 15, 70, 71, 72), а потоа и **мрзливо суштество и готован** (преку **несобирањето полен** од страна на трутовите) (вкупно **5** единици под броевите: 5, 6, 7, 8 и 9). Преку **медот** пчелата симболизира **нешто слатко, корисно и пријатно** (вкупно **43** единици под броевите: 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 73, 74, 75, 76, 77 и 78). **Медот** исто така симболизира и **слаткоречив говор** (вкупно **9** единици под броевите: 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59 и 60) како и **дволичен говор** (**2** единици под броевите: 61 и 62). Преку **произведувањето восок** пчелата симболизира **возвишено, совршено суштество** (**1** единица под бројот 63).

- групата признаци "НАЧИН НА ЖИВЕЕЊЕ" преку особината "СОЦИЈАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА НА ПЧЕЛИТЕ" симболизира **насобран народ** (64), **"откаченост"** (66), **брзо размножување** (67), **љубовна треска** (68).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ПЧЕЛАТА И ЧОВЕКОТ" е претставена преку особината "БОЦКАЊЕ" која симболизира најпрвин **опасно суштество** (**1** единица под бројот 82) а потоа, заедно со **медот**, и **амбивалентно суштество, и добро и лошо истовремено** (**3** единици под броевите: 79, 80 и 81).

Сумирајќи ги семантичките признаци на пчелата во македонскиот корпус, можеме да го дадеме следниот опис на лексичката категорија **Фигуративни значења на пчелата во македонскиот јазик**:

Пчелата во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните четири значенски категории: **како предметна стварност (нешто слатко, корисно и пријатно)**, **како човечко однесување (возвишено суштество, работливо суштество**, **готован**, **опасно суштество**, **амбивалентно суштество /и добро и лошо/**,

слаткоречив говор, **дволичен говор**, **дрдорење**, **грдо суштество**, **брзо размножување**, **“откаченост“**, **љубовна треска**) и **како заедница** (**насобран народ**).

Ако ги споредиме француските и македонските фигуративни единици со овој инсект ќе видиме дека нивните значења воглавно се совпаѓаат, се разбира со различна бројност на одреден семантички признак во двата јазика. Единствената разлика меѓу двата јазика се состои во тоа што во францускиот јазик одредени лексеми од лексичко-семантичкото поле "ПЧЕЛА" означуваат **делови од човечкото тело или материја што тие делови ја лачат**, признак кој не се среќава кај македонските единици.

§ 14. Распоредот на референтната вредност кај македонските фигуративни единици со «ПЧЕЛА» е следниот:

- најголем број единици се со чиста позитивна референтна вредност (вкупно **59** или **71,95** %). Чисто позитивни значенски признаци се следните: **нешто слатко, корисно и пријатно**, **слаткоречив говор**, **работливо суштетсво**, **возвишено суштество**.

- единиците со неодредена референтна вредност се на трето место (вкупно **7** или **8,54** %). Неодредени се само семиолошките признаци: "НАЧИН НА ЖИВЕЕЊЕ" (делумно) и "НАЧИН НА РАЗМНОЖУВАЊЕ".

- единиците со чисто негативна вредност се на второ место (вкупно **10** или **12,19** %). Чисто негативни се следните признаци: **дволичен говор, дрдорење**, **готован**, **опасно суштество**, **грдо суштество** и **откаченост**.

- најмал е бројот на единиците со двојна вредност: позитивна и негативна (вкупно **6** или **7,32** %). Во овие единици се јавуваат истовремено следните парови признаци: **нешто слатко, корисно и пријатно** и **опасно суштество**, **работливо суштество** и **готован** (**3** единици) (овие две групи признаци го прават новиот признак **амбивалентно суштество**) (**3** единици).

Очигледно е дека пчелата во македонските фигуративни едници се јавува со претежно позитивна референтна вредност и тоа во однос **6,56: 1** наспрема единиците со негативен строеж, што претставува многу поизразена предност на позитивните единици во однос на францускиот корпус.

§ 114. Во македонските фигуративни единици со пчела (вкупно 82) застапени се **5** стилски фигури со следната фреквенција: најзастапена е

метафората со **58** единици (**70,73 %**), на второ место е комапарацијата со **14** единици (**17,07 %**), на трето место се наоѓа персонификацијата со **5** единици (**6,09 %**), на четврто место е аналогијата со **3** единици (**3,66 %**) и на петто место се единиците во кои пчелата го задржува своето конкретно значење: **2** единици (**2,44 %**).

Ако ги споредиме стилските фигури во францускиот и во македонскиот корпус за пчелата ќе констатираме: и во двата јазика има по 5 фигури со по 4 исти и 1 различна фигура. Помали разлики можат да се воочат и кај метафората и компарацијата кои се побројни процентуално во македонскиот јазик, како и кај единиците со конкретно значење кои се далеку побројни во францускиот јазик.